

دانشگاه پیام نور

دانشکده الهیات و معارف اسلامی

گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی

عنوان پایان نامه

بررسی تطبیقی مجازات اعدام در فقه و حقوق ایران با فرانسه

نگارش

سعید صمدی محله

استاد راهنما

دکتر محمدصادق جمشیدی

استاد مشاور

دکتر محمدرضا شاهرودی

پایان نامه

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

در رشته فقه و مبانی حقوق اسلامی

سال ۱۳۸۹ هجری شمسی

با آروزی سلامتی مولا و آقا صاحب العصر و
الزمان و تسریع در فرج ایشان و با درود به
ارواح مطهر حضرت امام خمینی (ره) ، شهدا ،
فقها ، علما و صلحا تحقیق حاضر را به پیشگاه
رهبر معظم انقلاب حضرت آیت الله العظمی
خامنه ای مدّظله العالی تقدیم می دارم .

سیاسگذاری

من لم یشکر المخلوق لم یشکر الخالق

ادب اقتضا دارد که؛

بدین وسیله از راهنمایی ها و مشاوره های استاد گرانقدر حضرت حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمدصادق جمشیدی که در تهیه و تدوین این تحقیق کمک شایانی را به این جانب نموده اند و همچنین از استاد دکتر محمد رضا شاهرودی به عنوان استاد مشاور و اساتید داور گرانقدر که قطعاً ایرادات و اشکالات تحقیق را گوشزد خواهند نمود تا در پژوهش های بعدی مد نظر قرار گیرد و نیز از پشتیبانی های خانواده خوبم به ویژه پدر و مادر عزیز و همسر مهربانم که محیط خوبی را در تحقق این امر بعمل آوردند بسیار متشکرم و پیشاپیش مراتب سپاس گذاری را به محضر ایشان اعلام می دارم .

از حق تعالی توفیق موفقیت و سربلندی همگی را خواستارم .

فهرست مطالب و عناوین

- مقدمه..... (۲)
(۱ -)
- اهداف تحقیق..... (۱۴)
(۳ -)
- روش تحقیق..... (۲)
(۲ -)
- فصل اول: کلیات و مفاهیم.....
(۱۴ - ۳)
- بیان مسأله..... (۴)
(۴ -)
- سوالات مرتبط با تحقیق.....
(۴ - ۴)
- ضرورت و اهداف انجام تحقیق..... (۴)
(۴ -)
- فرضیه ها..... (۵)
(۵ -)
- روش تحقیق..... (۵)
(۵ -)

- مخاطبان..... (۵)
(۵ -
- مفاهیم..... (۸)
(۶ -
- مبحث دوم: تاریخچه مجازات اعدام..... (۱۴)
(۸ -
- گفتار اول: مجازات اعدام در دوران های مختلف تاریخی.....
(۸ - ۱۱)
- تمدن بابلی..... (۹)
(۸ -
- قوم پارس..... (۱۰)
(۹ -
- اقدامات بین المللی برای لغو مجازات اعدام..... (۴)
(۱۳ -
- فصل دوم: مبانی و فلسفه مجازات اعدام..... (۲۸)
(۱۵ -
- مقدمه فصل..... (۱۷) -
(۱۶
- گفتار اول: مبانی توجیه کننده مجازات اعدام از دیدگاه حقوق فرانسه و غرب..... (۲۰)
(۱۷ -
- مبنای منطقی مسئولیت..... (۱۹) -
(۱۸

- مبنای اخلاقی مسئولیت..... (۱۹) - (۱۸)
- مبنای روانی مسئولیت..... (۱۹) - (۱۸)
- مبنای اجتماعی مسئولیت..... (۲۰) - (۱۹)
- مبنای قانونی مسئولیت..... (۲۰) - (۲۰)
- گفتار دوم: مبنای مسئولیت کیفری از دیدگاه اسلام..... (۲۸) - (۲۰)
- تأمین عدالت..... (۲۴) - (۲۳)
- بازدارندگی..... (۲۵) - (۲۴)
- اصلاح و تربیت..... (۲۵) - (۲۵)
- تهذیب مجرم و تکفیر گناه..... (۲۶) - (۲۵)
- حفظ نظام اجتماعی..... (۲۷) - (۲۶)
- زیربنای مسئولیت در نظام کیفری اسلام..... (۲۸) - (۲۷)

- فصل سوم: ادله مجازات اعدام از دیدگاه موافقین و مخالفین ..... (۴۵ -)
(۲۹)
- مقدمه فصل ..... (۳۰ -)
(۳۰)
- مبحث اول: ادله مخالفین و موافقین مجازات اعدام ..... (۴۴)
(۳۰ -)
- اعدام و امکان اشتباه در اجرا ..... (۳۵)
(۳۳ -)
- احساسات و لطائف قلبی ..... (۳۶)
(۳۵ -)
- اعدام و عدم توجه به امکان اصلاح مجرم ..... (۳۷)
(۳۶ -)
- اثر سوء اعدام بر خانواده مجرم ..... (۳۸)
(۳۷ -)
- اعدام و ارباب ..... (۳۹)
(۳۸ -)
- اعدام و جلوگیری از تحمیل هزینه های گزاف زندان ..... (۴۱)
(۳۹ -)
- فصل چهارم: ادله فقهی مجازات اعدام ..... (۱۱۸)
(۴۶ -)
- مقدمه فصل ..... (۴۸)
(۴۷ -)

- مبحث اول: اعدام قصاصی..... (۷۹)
(۴۹ -)
- گفتار اول: دلائل قرآنی و روایی اعدام قصاصی و دیدگاه های فقها..... (۶۰)
(۴۹ -)
- گفتار دوم: روایات و دیدگاه های فقها..... (۶۶)
(۶۰ -)
- گفتار سوم: قصاص در تورات و انجیل..... (۶۷)
(۶۶ -)
- گفتار چهارم: شرایط قصاص..... (۷۵ -)
(۶۷)
- مساوی بودن در حریت..... (۶۸ -)
(۶۸)
- تساوی در جنسیت..... (۶۹ -)
(۶۸)
- تساوی در دین..... (۷۰ -)
(۶۹)
- منتفی بودن رابطه پدری و فرزندی..... (۷۲ -)
(۷۰)
- کمال عقل..... (۷۴ -)
(۷۲)
- محترم بودن خون مقتول..... (۷۴ -)
(۷۳)

- (۷۵ -) ..... فقدان اراده و بی هوشی در اثر مستی، خواب و ناپینائی.....
(۷۴)
- (۷۹ -) ..... گفتار پنجم: ادله اثبات قصاص.....
(۷۵)
- (۷۷ -) ..... اقرار.....
(۷۵)
- (۷۸ -) ..... شهادت.....
(۷۷)
- (۷۹ -) ..... قسامه.....
(۷۸)
- (۹۳ -) ..... مبحث دوم: اعدام حدی.....
(۷۹)
- (۸۶ -) ..... گفتار اول: زنا.....
(۸۰)
- (۸۸ -) ..... اعدام مربوط به زناى محصنه.....
(۸۶)
- (۸۹ -) ..... اعدام مربوط به زناى با محارم.....
(۸۸)
- (۸۹ -) ..... اعدام مربوط به زناى به عنف.....
(۸۹)
- (۹۰) ..... اعدام مربوط به زناى غير مسلمان با مسلمان.....
(۸۹ -)

- گفتار دوم: لواط..... (۹۳ -)
(۹۰)
- مبحث سوم: مجازات اعدام مربوط به جرائم علیه امنیت اجتماعی و دین..... (۱۰۰ -)
(۹۳ -)
- گفتار اول: مجازات محاربه و افساد فی الارض..... (۹۶ -)
(۹۳)
- گفتار دوم: حد محارب..... (۹۸ -)
(۹۶)
- توبه محارب..... (۹۸ -)
(۹۷)
- جمع بندی و نتیجه گیری..... (۱۰۰ -)
(۹۹ -)
- مبحث چهارم: ارتداد..... (۱۱۰ -)
(۱۰۰)
- گفتار اول: مفهوم و اسباب ارتداد..... (۱۰۲ -)
(۱۰۰)
- گفتار دوم: اقسام ارتداد و حکم آن..... (۱۰۴ -)
(۱۰۲)
- گفتار سوم: تفاوت دیدگاه میان مذاهب..... (۱۱۰ -)
(۱۰۴)
- مبحث پنجم: مجازات اعدام مربوط به تکرار جرم..... (۱۱۸ -)
(۱۱۰)

- حد قذف..... (۱۱۴ -) ..... (۱۱۰)
- حد زناى شخص حد غير محصن..... (۱۱۴ -) ..... (۱۱۴)
- حد تفخيذ..... (۱۱۵ -) ..... (۱۱۵)
- حد سحق..... (۱۱۵ -) ..... (۱۱۵)
- حد قيادت..... (۱۱۵ -) ..... (۱۱۵)
- شرب مسكر..... (۱۱۶ -) ..... (۱۱۵)
- سرقه..... (۱۱۸ -) ..... (۱۱۶)
- فصل پنجم: بررسى تطبيقى حقوقى موضوع..... (۱۵۴ -) ..... (۱۱۹)
- مقدمه فصل..... (۱۲۰ -) ..... (۱۲۰)
- مبحث اول: كليات..... (۱۲۷ -) ..... (۱۲۱)
- مبحث دوم: مجازات هاى ناشى از قتل نفس..... (۱۴۱ -) ..... (۱۲۷)

- قتل عمد..... (۱۴۰ -) ..... (۱۲۷)
- کیفیت استیفای قصاص..... (۱۴۱ -) ..... (۱۴۰)
- مبحث سوم: مجازات های ناشی از روابط یا تهاجمات جنسی..... (۱۴۸ -) ..... (۱۴۲)
- مبحث چهارم: مجازات های ناشی از جرائم علیه دین، امنیت و تکرار جرم..... (۱۵۴ -) ..... (۱۴۸)
- گفتار اول: محاربه..... (۱۵۲ -) ..... (۱۴۸)
- گفتار دوم: مجازات مربوط به تکرار جرم..... (۱۵۲ -) ..... (۱۵۲)
- گفتار سوم: ارتداد..... (۱۵۳ -) ..... (۱۵۲)
- گفتار چهارم: مجازات های مرتبط با مواد مخدر..... (۱۵۴ -) ..... (۱۵۳)
- نتیجه گیری..... (۱۵۶ -) ..... (۱۵۵)
- منابع و مآخذ..... (۱۶۱ -) ..... (۱۵۷)

چکیده تحقیق

مجازات اعدام در عصر حاضر با چالشهای فراوانی از سوی مخالفان مواجه گردیده به عنوان موضوع در این تحقیق مورد بررسی قرار گرفته است و سعی شده دلائل عقلی و فقهی و حقوق آن مورد بررسی قرار گیرد. اینکه آیا مجازات اعدام با توجه به معیارهای سلب حیات انسان در عصر حاضر قابل توجیه است و این مجازات عامل بازدارنده و مفید است یا عامل خشونت زا، در این تحقیق تلاش شده پاسخ های منطقی به شبهات و اشکالات وارده از زبان فقها و علمای فن داده شود که این پاسخ ها برگرفته از آیات و روایات و فقه اسلامی است و هدف آن اثبات حقانیت این مجازات است. روش تحقیق به صورت توصیفی و تحلیلی بوده و به روش کتابخانه ای به گردآوری اطلاعات از کتب و مراجع فقهی به طور خاص و مراجع حقوقی معتبر هم اقدام شده است. سپس با توجه به فرضیه ها به تجزیه و تحلیل اطلاعات مورد نظر پرداخته به سئوالات و ابهامات پاسخ داده ایم.

نظر به اینکه موضوع تحقیق، تطبیق حقوقی با کشور فرانسه را خواستار شده در فصل آخر به صورت اختصاصی قوانین مجازات کشور فرانسه و قانون مجازات اسلامی به صورت تطبیقی بررسی گردیده است.

هدف از تحقیق اثبات حقانیت مجازات اعدام عنوان شده که در این پژوهش سعی شده با استفاده از منابع دینی و فقهی به این هدف دست پیدا کنیم. جرائم مستوجب اعدام در فقه و حقوق اسلامی سه دسته اند: دسته اول جرائمی که موجب قتل عمدی اشخاص شده و شخص مجرم مستحق اعدام است. دسته دوم جرائم حدی هستند که شرع مقدس مجازات برای آن جرائم از جمله اعدام را تعیین نموده است. دسته سوم اعدام های تعزیری هستند که در حقوق اسلامی مجوز آن صادر شده و فی المثل در باب قاچاق مواد مخدر به کار می رود.

در متن تحقیق آثار و پیامدهای منفی حذف مجازات اعدام ذکر شده از جمله اینکه مخالفان بیشتر از روی احساسات و بر پایه برخی دلائل واهی و بی اساس اقدام به حذف این مجازات نمودند و در طول تاریخ دچار افراط و تفریط گردیدند گاهی مجازات فوق را به صورت خشن و بی رحمانه و افراطی اعمال و گاهی کلاً آن را کنار گذاشته اند در حالی که شرع مقدس اسلام این حکم را همانند سایر احکام از روی حکمت تشریح نموده است.

کلید واژگان مهم عبارتند از:

فقه - حقوق اعدام - مجازات - مسئولیت کیفری - قرآن - سنت.

مقدمه

جوامع انسانی معمولاً بر اساس نظم و به سبب هنجارهای معین در فرهنگ های بشری اداره می شود. هنجارها الگو و شیوه های رفتار و قواعد مشخص کننده روابط میان مردم است که اطاعت و پیروی موجب تعادل اجتماعی و نظم در اجتماعات انسانی می شود.

قوانین هر جامعه هم برگرفته از مبانی حکومت ها و نظام هاست که آن حکومت ها و نظام ها بر اساس خواست و رأی اکثریت افراد جامعه تشکیل یافته است. نظام اسلامی یک سلسله قوانین و مقررات جامع و کاملی دارد که منشأ آن الهی بوده و متناسب با نیازهای روحی، روانی و مادی بشر قوانین و مقررات را برای اداره جوامع انسانی در نظر گرفته است. که مجازات اعدام هم یکی از آن قوانین حیات بخش الهی است و در مقابل جوامع غربی با تکیه بر نظریه پردازیهای شخصیت های مورد پذیرش خود با این حکم به صورت مطلق در چند قرن اخیر مخالفت ورزیده اند. رساله پیش رو با توجه به اوضاع موجود جهان، گسترش رسانه های ارتباط جمعی و مبدل شدن دنیای وسیع به یک مجموعه بهم پیوسته همچون دهکده جهانی و به تبع آن شروع هجمه های سنگین و حجیم علیه این حکم الهی و در راستای دفاع از حکم الهی تهیه و تدوین شده است. بدون تردید در این عالم، مصالح انسانها در مواردی با یکدیگر تعارض پیدا می کند و مصلحت افراد هم با مصلحت عمومی تزاخم و تعارض پیدا می کند و در این موارد راهی جز تقدیم اهم بر مهم وجود ندارد، جان انسانها بر اساس حکم شرع و عقل و محترم است اما در صورت ارتکاب جنایت بر علیه نفوس یا بر علیه مصالح^۳ عمومی جامعه و اخلال در آن حرمت خود را از دست می دهد.

در این عالم اتفاقات ناگواری توسط برخی انسان ها انجام می شود که در صورت عدم برخورد قاطع با جرمها و جنایات انجام شده عواقب وخیم تری در انتظار جامعه ی بشری خواهد بود. آنچه در

این تحقیق صورت گرفته موارد و مصادیق مجازات اعدام در قوانین جزایی ایران که برگرفته از آراء و نظرات مشهور فقهای شیعه بوده و سعی شده به صورت مستدل به بررسی دیدگاه موافقان و مخالفان پرداخته شود و در نهایت حقوق مربوط به این مجازات با کشور فرانسه تطبیق داده شده است .

این پژوهش شامل پنج فصل به شرح زیر می باشد که در فصل اول به کلیات موضوع پرداخته شده است و در فصل دوم مبانی و فلسفه مجازات اعدام از دیدگاه مکاتب مادی و نیز اسلامی مورد بررسی قرار گرفته شده است ، فصل سوم اختصاص به ادله مجازات اعدام از دیدگاه موافقین و مخالفین مجازات اعدام دارد ؛ و در فصل چهارم صرفاً ادله فقهی اعدام برگرفته از منابع فقهی از دیدگاه فقهای شیعه به شکل مبسوط بررسی گردیده و نهایتاً در فصل پنجم به تطبیق و مقایسه قوانین حقوقی ایران و فرانسه پرداخته شده است .

اهدافی که از این تحقیق مد نظر است :

- ۱ - اثبات حقانیت مجازات اعدام بر اساس فقه و حقوق اسلامی در همه ی اعصار و امصار چنانکه سایر احکام نیز همین گونه است .
- ۲ - اشکالات و تبعات منفی فراوان مجازات های جایگزین اعدام که از سوی برخی کشور ها گریبانگیر آنان شده است .
- ۳ - تبیین عدم وجود اختلاف میان فقهای اسلامی در خصوص اعمال این مجازات به صورت صحیح و مطابق با قوانین شرع .
- ۴ - آثار منفی عدم اجرای این مجازات و انحطاط جوامعی که اقدام به حذف این مجازات نموده اند .

موضوعات مرتبط با پژوهش :

- ۱ - بیان مسأله :

مجازات اعدام از دیرباز به عنوان یکی از عوامل بازدارنده و تنبیهی برای برخی اقدامات و جنایات بکار گرفته می شده و دین مبین اسلام هم این مجازات را در برخی موارد از جمله قصاص و برخی حدود امضاء نموده و در فقه و شریعت مباحث فراوانی در این خصوص انجام شده است . در عصر حاضر و بعد از نظریه پردازی برخی مکاتب این مجازات در اکثر کشورهای غربی و بعضاً شرقی لغو گردیده و با چالشهایی بخصوص از سوی مادیون مواجه شده است و همانطور که در مقدمه ذکر شد هجده هایی نیز

در زمان اخیر بر علیه این مجازات انجام شده است. در این پژوهش سعی شده ضمن ارائه پاسخ های منطقی به شبهات و اشکالات وارده موضوع از دیدگاه دینی نیز مورد کنکاش و بررسی قرار گیرد.

۲ - سئوالات مربوط با تحقیق عبارتند از :

۱/۲ - آیا مجازات اعدام با توجه به معیارهای سلب حیات انسان در عصر حاضر قابل توجیه است ؟

۲/۲ - آیا مجازات اعدام و اجرای آن با حقوق افراد در تضاد است ؟

۳/۲ - آیا امکان لغو مجازات اعدام وجود دارد ؟

۴/۲ - چگونه مجازات اعدام یک عامل بازدارنده برای کاهش جرم است ؟

۵/۲ - نتایج و آثار ابقاء یا الغاء مجازات مذکور چیست ؟

۳ - ضرورت و اهداف انجام تحقیق :

در پژوهش حاضر ضمن بررسی فقهی و حقوقی در حد توان به فلسفه و علل اجرای این مجازات نیز پرداخته شده و در ضمن با قوانین حقوق کشور فرانسه مقایسه تطبیقی صورت گرفته است. تمام کتب فقهی که در خصوص اعدام بحث نموده اند صرفاً به بیان حکم شرعی و اینکه مجازات در چه مواقعی و به چه عللی قابل اجراست پرداخته اند و در موارد نادر و خیلی محدود از فلسفه ی آن صحبت نموده اند که تلاش شده در این رساله این مسئله رنگ بیشتری به خود بگیرد. فلذا توأمان بودن بررسی فقهی و حقوقی موضوع و همچنین تطبیق موارد آن با حقوق یک کشور غربی از جمله ویژگی های خاص و نو بودن موضوع می باشد که ضرورت داشت انجام بگیرد. همچنین پایان نامه هایی که تاکنون نوشته شده صرفاً مجازات اعدام را بررسی نموده اند، برای اولین بار ضمن بررسی فقهی و تطبیقی با قوانین حقوقی یک کشور غربی مورد فحص قرار می گیرد.

هدف تحقیق هم اثبات حقانیت مجازات اعدام از دیدگاه شرعی و حقوقی است و اینکه لغو این

مجازات از نظر شرع مجاز نیست

۴ - فرضیه ها :

۴-۱ - مجازات اعدام عامل نقض حقوق بشر نبوده بلکه اجرای مجازات های جایگزین از جمله حبس و زندان علاوه بر اینکه در برخی موارد عامل نقض حقوق بشر است از کارآیی لازم برای کاهش جرم و بازدارندگی برخوردار نیست.

۴-۲ - اعمال این مجازات به شکل صحیح عین اجرای عدالت بوده و باعث افزایش امنیت روانی جامعه هم می گردد.

۳-۴- لغو این مجازات آثار و پیامد های منفی دارد . (مراجعه به فضای مجازی و دریافت آمار های تکان دهنده از دنیای غرب در خصوص از هم پاشیدگی بنیان خانواده ، تجاوز به محارم ، تجاوز به کودکان ، قتل های فجیع گاهاً همراه با تعدی و تجاوز ، اهانت به مقدسات ادیان ، آزادی های بی حد و حصر جنسی و بنیان نهادن آن از سنین کودکی و بی تفاوت نمودن جوامع و افراد به این موضوع و آثار منفی آن ، رواج رسمی همجنس بازی و به رسمیت شناختن آن از سوی دولت های غربی و . . . همه و همه از آثار و تبعات لغو این مجازات و عدم اجرای دستور دین می باشد) .

۴-۴- فقهای اسلام اختلاف چندانی در اعمال مجازات اعدام ندارند .

۵ - روش تحقیق :

روش تحقیق در این رساله توصیفی و تحلیلی (نظری) بوده و با روش کتابخانه ای به گردآوری اطلاعات از کتب و مراجع فقهی و حقوقی معتبر خواهیم پرداخت و بعد از بررسی و تحلیل و تجزیه اطلاعات به سئوالات تحقیق پاسخ داده و فرضیه های مذکور را اثبات خواهیم نمود . همچنین از فضای مجازی (اینترنت) نیز استفاده شده است .

۶- مخاطبان :

این پایان نامه می تواند مورد استفاده افراد و یا مجموعه های زیر قرار گیرد :

۱-۶- دستگاه قضایی

۲-۶- حوزه های علمیه

۳-۶- دانشگاهها و دانشجویان رشته فقه و حقوق

این مجموعه می تواند با بررسی هاتی دقیق و بیشتر پیرامون موضوع نظرات و دفاعیات جامع تری را به صورت تحلیلی و گسترده تهیه و تنظیم در اختیار عموم قرار دهند .

۷- واژگان کلیدی :

مجازات اعدام ، قصاص ، حقوق ، فقه و فقها ، قرآن ، سنت ، قانون مجازات.

فصل اول :

کلیات و مفاهیم

مقدمه

فصل اول اختصاص به تبیین برخی مفاهیم مهم موضوع بحث و نیز اشاره ای به سابقه تاریخی مجازات اعدام در تمدن های سابق، ادیان مختلف و نیز اروپا و ایران دارد. بدیهی است که برای روشن شدن اهداف مدنظر در تحقیق و رعایت اصول آن طرح این مسائل مهم و ضروری است.

مبحث اول: مفاهیم

۱- اعدام: ریشه اعدام عَدَم می باشد و عدم به معنای نیستی فنا بکار می رود.

اعدام در کتاب فرهنگ ابجدی عربی و فارسی به معنای حکم به مرگ معنی شده است.

به فرآیند پایان دادن به زندگی یک فرد اعدام می گویند. به نظر نمی رسد، در معنا و مفهوم اعدام مشکلی وجود داشته باشد. عدم یعنی نبود، نیستی، فنا و اعدام که به باب افعال رفته و آن را متعدی نموده به معنای به نیستی کشاندن، به نابودی فرد می باشد.

۲- قصاص:

مقابله به مثل در جنایت عمدی به قصاص را از آن جهت قصاص گویند که در تعقیب جنایت و در پی آن است^۱. قصاص از نظر لغوی به هر نوع دنباله روی و پی جوئی نمودن اطلاق می شود و اسم مصدر از ریشه ی «قَصَّ یَقْصُ» به معنای پیگیری نمودن اثر است.

۳- حد: یعنی اندازه و در اصطلاح فقهی مجازاتی که میزان آن در شرع معین شده باشد.

۱- مهیار، رضا، فرهنگ ابجدی فارسی، عربی ص ۳۲۱

۲- قریشی، سید علی اکبر قاموس قرآن، ج ۶ ص ۱۲